

Witold Wirpsza

[Drodzy Koledzy...]

Teksty : teoria literatury, krytyka, interpretacja nr 1 (55), 205-206

1981

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Korespondencja

24 lutego 81 r.

Drodzy Koledzy,

dopiero dzisiaj otrzymałem 6 numer „Tekstów”. Pi-
szę w związku z czarnym słońcem w artykule Mariana Stali; wydaje mi
się bowiem, że ten topos, w literaturze polskiej co najmniej, ma również
i sens odwrotny. Cytuję z antefinału Pieśni V *Beniowskiego*:

Boże, kto ciebie nie czuł w Ukrainy
Błękitnych polach, gdzie tak smutno duszy,
Kiedy przeleci przez wszystkie równiny
Z hymnem wiatrzanym, gdy skrzydłami ruszy
Proch zakrwawionej przez Tatarów gliny,
W popiołach złote słońce zawieruszy,
Zamgli, zczerwieni i w niebie zatrzyma
Jak czarną tarczę z krwawymi oczyma...

Cztery oktawy dalej i jedną oktawę przed kończącą Pieśń rozprawą z Mic-
kiewiczem Słowacki, wychodząc właśnie od „czarnej tarczy z krwawymi
oczyma”, określa Boga tak, jak on Go widzi:

Widzę, że nie jest on tylko robaków
Bogiem i tego stworzenia co pełza,
On lubi huczny lot olbrzymich ptaków,
A rozhukanych koni On nie kielza...

Mamy do czynienia, sędzę, z postawą antyapokaliptyczną czy nieapoka-
liptyczną. „Proch skrwawionej gliny”, który „złote słońce (...) zczerwieni”,
poruszony jest wiatrem, który gotów jestem nazwać wiatrem historii: wieje
nad pobojuwiskiem. Postawa jest więc historyczna: wiatr podnosi dawne
popioły, słońce ze złotego czyni czarnym (z krwawymi oczyma). Nie Bóg
więc zczernił słońce, ale wspomnienie przeszłości; bardzo to znamienne,
zwłaszcza że ów proch zatrzymuje to zczerniałe słońce w niebie. Jest to
chyba — taka interpretacja wydaje się usprawiedliwiona — analogia do
zatrzymania czasu u Szekspira (np. *time must have a stop*) lub u Goethego

(*Werd' ich zum Augenblicke sagen/Verweile doch...*) Te równoległości mogą być zresztą tematem osobnej rozprawki — unieruchomienie w czasie i unieruchomienie w przestrzeni (albo i jedno, i drugie zarazem).

Rzecz w tym: czarne słońce jest w *Beniowskim* patetyczno-heroiczne; kojarzy mi się, powiedzmy, z niektórymi symfoniemi Beethovena, a może także z Jozuem (nad Jerychem słońce też zostało zatrzymane!): „Jehowy oblicze/Błyskawicowe jest ogromnej miary”. Zatrzymana „czarna tarcza z krwawymi oczyma” jest wezwaniem do podniebnego boju. (...)

Serdeczne pozdrowienia

Witold Wirpsza

Warszawa 12 marca 1981 roku

Redakcja
„Tekstów”
w/m

Instytut Badań Literackich PAN zwraca się z prośbą o zamieszczenie na łamach „Tekstów” następującego sprostowania:

W książce Elżbiety Janus *Wykładowi intensywności cechy* (PAN IBL Wrocław 1980) znalazła się mylna wiadomość o tym, że pozycję tę opiniowała do druku dr Jadwiga Jagiełło. Za pomyłkę Instytut pragnie przeprosić Autorkę, dr Jadwigę Jagiełło oraz Czytelników.

Będziemy wdzięczni za przychylne potraktowanie naszej prośby.

doc. dr hab. Ryszard Górski
Zastępca dyrektora ds. ogólnych